

Annelerin Emzirme Öz Yeterlilik Düzeyi ve Emzirmeye Etki Eden Faktörler

Mothers' Breastfeeding Self-Efficacy Level and Factors Affecting Breastfeeding

Gülfer Akça¹, Erdem Yıldız²

Atf/Cite as: Akça G, Yıldız E. Annelerin emzirme öz yeterlilik düzeyi ve emzirmeye etki eden faktörler. Türk Aile Hek Derg. 2024;28(1):18-24.

ÖZ

Amaç: Emzirme oranlarının artırılması sağlık politikalarında en önemli küresel öncelik olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmamızda doğum sonrası dönemde annelerin emzirme öz yeterlilik algısı ile emzirme başarısına etki eden faktörler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladık.

Yöntem: Tek merkezli, tanımlayıcı kesitsel tipteki bu çalışmaya Temmuz – Kasım 2022 tarihleri arasında üniversite hastanesinde doğum yapan 248 gebe dahil edilmiştir. Annelerin doğum sonrası uygunluk durumuna göre yüz yüze anket yöntemiyle annelerin emzirmeye yaklaşımları sorgulanmış postnatal emzirme öz-yeterlilik ölçeği kullanılarak emzirme yeterlilikleri değerlendirilmiştir.

Bulgular: Annelerin yaş ortalaması 28,0±4,8 yıl, emzirme öz-yeterlilik ölçeği ortalaması 54,0±7,1 puan saptandı. Doğumdan hemen sonrası anne sütüyle beraber formül mama verme oranı %52,4 idi. Anneler bebeği besleyecek kadar sütlerinin henüz gelmediğini (%25,4), bebeklerinin doymadığını düşündükleri (%15,3) için formül mama takviyesine başlamışlardı. Bebeğe emzik hiç vermemeyi %30,6 oranında anne düşünürken %41,5'i emziği hemen vermediğini ama anne sütüne alıştığında vereceğini belirtti. Çalışmamızda yüksek gelir seviyesine sahip olan ($p<0,001$), geniş ailede yaşayan ($p=0,025$), erkek bebeğe sahip olan ($p=0,026$), doğum öncesi emzirme eğitimi alan ($p=0,008$) ve daha yüksek eğitime sahip olan ($p<0,001$) annelerin emzirme öz yeterlilikleri istatistiksel olarak anlamlı yüksek bulunmuştur.

Sonuç: Emzirme konusunda bilgili ve emzirmeye olumlu yaklaşan anneler, emzirmeyi başlatma ve daha uzun süre devam ettirme eğilimindedir. Doğum öncesi dönemden başlayarak, tüm gebelerin anne sütü ve bebek beslenmesi hakkında bilgilendirilmesi, doğum sonrası dönemde de koşulsuz desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Anne sütü, emzirme, emzirme başarısı, öz yeterlilik

ABSTRACT

Objective: Increasing breastfeeding rates has been defined as the most important global priority in health policies. In this study, we aimed to examine the relationship between mothers' perception of breastfeeding self-efficacy and factors affecting breastfeeding success in the postpartum period.

Methods: This single-center, descriptive cross-sectional study included 248 pregnant women who gave birth at the university hospital between July - November 2022. According to the postnatal availability of the mothers, their approaches to breastfeeding were questioned by face-to-face questionnaire method and their breastfeeding competence was evaluated using the postnatal breastfeeding self-efficacy scale.

Results: The mean age of the mothers was 28.0±4.8 years and the mean breastfeeding self-efficacy scale was 54.04±7.15 points. The rate of formula feeding with breast milk immediately after birth was 52.4%. Mothers started formula supplementation because they thought that they did not have enough milk to feed their babies (25.4%) and that their babies were not full (15.3%). While 30.6% of the mothers thought not to give the baby a pacifier at all, 41.5% stated that they did not give the baby a pacifier immediately but would give it when the baby got used to breast milk. In our study, breastfeeding self-efficacy was found to be statistically significantly higher in mothers who had higher income levels ($p<0,001$), lived in extended families ($p=0,025$), had a male baby ($p=0,026$), received prenatal breastfeeding education ($p=0,008$) and had higher education ($p<0,001$).

Conclusion: Mothers who are knowledgeable about breastfeeding and have a positive approach to breastfeeding tend to initiate and continue breastfeeding longer. Starting from the prenatal period, all pregnant women should be informed about breast milk and infant feeding and should be supported unconditionally in the postnatal period.

Keywords: Breastfeeding, breastfeeding success, breast milk, self-efficacy

Received/Geliş: 07.01.2024

Accepted/Kabul: 15.02.2024

Publication date: 31.03.2024

Corresponding Author:

G. Akça

ORCID: 0000-0002-7139-3521

Samsun Üniversitesi, Tıp Fakültesi,

Pediyatri Anabilim Dalı,

Samsun, Türkiye

✉ gulfer.akca@samsun.edu.tr

E. Yıldız

ORCID: 0009-0001-1779-5941

Samsun Üniversitesi, Tıp Fakültesi,

Pediyatri Anabilim Dalı,

Samsun, Türkiye

GİRİŞ

Anne sütü, doğum sonrası bebek gelişimi ve büyümesi için tüm gerekli içeriği tek başına karşılama yanında, anne ile bebeğinin duygusal bağlılığın en önemli sebebidir.^[1,2] Anne sütü bebek ölümlerini azaltmakta, enfeksiyon hastalıklarını önlemekte, obezite diyabet gibi hastalıklardan korumakta, prematüre bebeklerde geç sepsisi ve nekrotizan enterokolit oranını azaltmakta, zekayı arttırmakta, yenidoğan yoğun bakım ünitesindeki yatış gün sayısını, çocukluk çağı lösemilerinin görülme oranını azaltmakta, erişkin dönemde şizofreni ve alkol bağımlılığı riskini düşürmektedir.^[3] Anneye faydaları açısından over ve meme kanseri risklerini azaltması, uterusun eski haline dönüşünü hızlandırması, menstrüasyonu baskılayarak kontrasepsiyonu, kilo vermeyi sağlaması, postpartum depresyonu engellemesi, anne bebek arasında duygusal bağı kuvvetlendirmesi, hipertansiyon, tip 2 Diabetes Mellitusa karşı koruması ve doğal bir sakinleştirici olması sebebi ile anne kaynaklı oluşabilecek çocuk istismarına karşı koruyucu olduğu söylenebilir.^[4,5] Emzirmeye teşvikin sağlık harcamalarını azaltması, doğal afet, savaş, göç gibi durumlarda her zaman ulaşılabilir olması ve anne sütünün faydaları ile hastalıkların azaltılması toplumsal faydaları arasında sayılmaktadır.^[6] Tüm bu nedenlerle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) bebeklerin ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenmesini ve emzirmenin iki yaş ve sonrasına kadar devam edilmesini ısrarla tavsiye etmektedir.^[3,7]

Emzirme oranlarının artırılması DSÖ'nün "Binyıl Kalkınma Hedefleri" arasında en önemli küresel öncelik olarak kabul edilmektedir.^[3] Etkili emzirme, annenin emzirme tutum ve başarısından etkilenmektedir.^[8] Emzirmenin devamlılığını ve başarısını etkileyen önemli bir faktör de annenin emzirme öz yeterlilik algısının düzeyidir. Emzirme öz yeterlilik algısı annenin bebeğini emzirebilmek için ne kadar çaba gösterebileceğini, kendisini emzirmeye ne kadar hazır hissettiğini ve emzirme konusundaki inançlarını yansıtır. Özet olarak annenin emzirirken karşılaşılabileceği zorluklarla baş edebilme gücünü gösterir. Anne olmanın verdiği stres karşısında yaşanan duygusal fırtınalar, çevreden anneye söylenen çeşitli telkinler ve uyarılar gibi faktörlere bağlı olarak emzirmenin etkin olarak sürdürülmesi engellenebilmektedir. Anne sütünün yetersiz olduğu algısı, bebeğini besleme noktasında alternatif modellere yönelmesine yol açarken, emzirme becerisinin azalmasına ve önerilen sadece anne sütü ile besleme

süresinin kılmasına yol açmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalarda öz yeterlilik algısı yüksek olan annelerin daha uzun emzirme süresine sahip oldukları bildirilmiştir.^[9-11]

Ülkemizde yeni doğum yapmış annelerde emzirme öz yeterlilik ve anne sütü ile beslenme konusunda bilgi durumu değerlendirmesi adına yapılan çalışmalar sınırlı olduğundan bu çalışmamızda hastanemizde doğum yapan annelerin emzirme öz yeterliliklerini ve emzirme başarılarını etkileyen özellikleri incelemeyi planladık.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, emzirme öz yeterlilik algısını inceleyen tanımlayıcı kesitsel bir çalışmadır.

Araştırmanın Örnekleme

Çalışma bebek dostu hastane olan ve alanında uzmanlaşmış hemşirelerin görev aldığı üniversite hastanesinde yürütülmüştür. Temmuz 2022 – Kasım 2022 tarihleri arasında örneklem kriterlerine uyan 262 kadın olasılıksız örneklem yöntemiyle seçilmiştir. On dört gebenin çalışmaya katılmayı reddetmesi üzerine 248 anne ve bebeği çalışmaya dâhil edilmiştir.

İstatistik, Grafik, Güç Analizi ve Örneklem Büyüklüğü Programı (NCSS-PASS) 2008 programında Tip I hata 0,05 ve Tip II hata 0,20 olarak kabul edilmiştir. Bu hesaplama sonucunda örneklem sayısının en az 82 olması gerektiği tespit edilmiştir.

Araştırmada belirtilen tarihler arasında hastanede doğum yapan 18 yaşından büyük, sağlıklı doğum (37-42 haftalık 2500-4000 gr doğan, 5. Dakika APGAR skoru 7 ve üzerinde olan, konjenital hastalığı olmayan, emme-yutma problemi bulunmayan) yapan ve emzirmeye engel oluşturacak durumu bulunmayan anneler çalışmaya dâhil edildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın için Samsun Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Değerlendirme Komisyonu'ndan etik izin alınmıştır. Çalışma öncesinde katılımcılara araştırma ve uygulama hakkında bilgi verilerek, yazılı onamları alınmıştır. Veri toplama aracı olarak; tanımlayıcı veri formu, emzirme öz yeterlilik ölçeğinin kısa formu kullanılmıştır.

Tanımlayıcı veri formu

Bu formda bebeğe ait bilgiler (doğum ağırlığı, doğum haftası, kaç günlük olduğu) annelerin bazı sosyodemografik özellikleri (yaş, öğrenim durumu, gelir durumu, istihdam durumu, aile tipi), doğum özellikleri (doğum şekli, planlı gebelik durumu, gebelikte yaşadığı sorunlar, bebeğin istenen cinsiyette olup olmadığı) ve bebeğini besleme şekli, ilk ne zaman emzirdiği, ne sıklıkla emzirdiği, emzik verme durumu, ek besin verme durumu, ne kadar süre emzirmeyi planladığı, anne sütünün tek başına ne kadar süre verileceği, anne sütü ve emzirme konusunda bilgi alıp almadığı ve bu bilgileri hangi kaynaktan aldığı sorgulandı.

Postnatal emzirme öz-yeterlilik ölçeği kısa form

Emzirme öz-yeterlilik ölçeği, annelerin emzirme öz yeterlilik seviyelerini değerlendirmek amacıyla Dennis tarafından 2003 yılında geliştirilmiştir.^[12] Otuz üç maddelik bu uzun formun yerine Dennis bazı maddeleri çıkararak, 14 maddelik yeni "Emzirme öz yeterlilik ölçeği kısa şekli"ne çevirmiştir.^[2] Kısa form ölçek, sorulan sorulara 1-5 puan (hiçbir zaman= 1 puan, her zaman=5 puan) formunda biçimlendirilmiş beşli Likert ölçeğidir. Ölçekten alınan yüksek puan daha yüksek emzirme öz yeterliliği anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türkçe formu Aluş-Tokat ve Okumuş tarafından uyarlanmıştır.^[13,14] Ölçek uygulama süresi yaklaşık 5-7 dakikadır. Annelerinin dinlenme, bebeği emzirme durumları göz önünde bulundurularak hasta odasında annelere toplam 42 soru içeren anket yüz yüze olarak uygulandı.

Veri Toplama

Veriler doğumdan sonraki ilk 24-48 saat içinde anneler taburcu olmadan elde edilmiştir. Bu zaman diliminin seçilmesinin sebebi, emzirmeye ilişkin problemlerin en yoğun yaşandığı zaman olması ve ilk dönemlerde daha düşük olan algının edinilen tecrübelerle arttığının daha önceki kaynaklarca belirtilmesidir.^[15,16]

İstatistiksel analiz

Çalışmadaki verilerin değerlendirilmesinde IBM SPSS Statistics versiyon 25 kullanılmıştır. Veriler sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma olarak verilmiştir. Verilerin normal dağılımı Kolmogorov-Smirnov testiyle değerlendirilmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin analizinde ANOVA ve bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Post-hoc analiz olarak LSD kullanılmıştır.

Spearman korelasyon analizi yapılmıştır. $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan annelerin yaş ortalaması $28,04 \pm 4,82$ yıl (min. 17 – maks. 42) idi. Annelerin %35,9'u lise mezunu, %81,9'u ev hanımı ve %39'u gelirinin giderinden az olduğunu belirttiler. Katılımcılar %15,3 oranında geniş ailede yaşamaktaydılar. Annelerin %88,7'si kadın doğum hekimi tarafından takip ediliyor %53,2'si sezaryen ile %35,9'u da ilk doğumunu yapmışlardı. Kadınların %51,6'sı planlı olarak hamile kaldığını belirtmişlerdi.

Annelerin %64,1'nin emzirme deneyimi bulunmaktaydı. Bebeğe hiç emzik vermemeyi %30,6 oranında anne düşünürken, %41,5'i emziği hemen vermediklerini ama anne sütüne alıştıklarında vereceklerini belirttiler. Bebeklerini doğum sonrası hemen emzirebilenler %59,7 oranında idi. Doğum sonrası anne sütüyle beraber formül mama verme oranı %52,4 idi. Bebeğini besleyecek kadar sütünün henüz gelmediğini düşünen (%26,3) ve bebeğinin doymadığını düşünen (%15,3) anneler formül mama takviyesi yapmışlardı. Emzirme eğitimi almadığını belirten anneler %37,1 oranında iken eğitim alanların %60'ı ebe-hemşireden eğitimini aldığını belirtmişlerdi. Anneler doğum sonrası bebeklerini emzirmeyi; bebeği her istediğinde %18,1, yarım saatte bir %34,3 oranında yapmışlardı. "Bir bebek ne zamana kadar emzirilmesi gerekir?" sorusuna bir yaşa kadar %18,5, iki yaşa kadar %46,8 oranında olarak cevap verdiler (Tablo 1).

Annelerin Postnatal Emzirme Öz Yeterlilik Ölçeği'nden aldıkları puan ortalaması $54,04 \pm 7,15$ (min. 41 - maks. 70) idi. Erkek bebek sahibi annelerin öz yeterlilikleri daha iyi olup istatistiki anlamlılık mevcuttu ($p=0,026$; $F=0,36$). Geniş aile olarak yaşayan annelerin de öz yeterlilikleri daha iyi idi ($p=0,025$; $F=5,54$). Eğitim durumu artması ile de emzirme öz yeterlilik artmakta ($p < 0,001$) idi. Emzirme eğitimi almış olmak da annelerin emzirme öz yeterliliğinde anlamlı artış sağlamıştı ($p=0,008$). Emzirme öz yeterliliği yine gelir durumu ile de pozitif olarak etkilenmekteydi ($p < 0,001$). Gebelikte sorun yaşayanlar, çalışıyor olmak, doğum şeklinin Sezaryen (C/S) ya da normal spontan vajinal yol (NSVY) ile olması emzirme öz yeterliliğine etkisi oluşturmadı (Tablo 2).

Tablo 1. Katılımcıların demografik bulguları ve emzirmeye yönelik tutumları

Değişken	Kategori	n	%
Eğitim durumu	Okuryazar	3	1,2
	İlkokul	37	14,9
	Ortaokul	63	25,4
	Lise	89	35,9
	Üniversite	56	22,6
Gelir seviyesi	Düşük	99	39,9
	Orta	110	44,4
	Yüksek	39	15,7
Aile yapısı	Çekirdek aile	210	84,7
	Geniş aile	38	15,3
İstihdam durumu	Çalışan	45	18,1
	Ev hanımı	203	81,9
Kaçıncı doğum	İlk	89	35,9
	İkinci	85	34,3
	Üçüncü	61	24,6
	Dördüncü	13	5,2
Bebeğin cinsiyeti	Kız	114	46,0
	Erkek	134	54
Doğum şekli	Normal doğum	116	46,8
	Sezaryen	132	53,2
Takipli gebelik	Evet	220	88,7
	Hayır	28	11,3
Sorunlu gebelik	Evet	24	9,7
	Hayır	224	90,3
Planlı gebelik	Evet	128	51,6
	Hayır	120	48,4
İlk emzirme zamanı	Hemen	148	59,7
	İlk yarım saatte	39	15,7
	İlk bir saat içinde	31	12,5
	İlk iki saat içinde	25	10,1
	Üçüncü saatte	3	1,2
	Hiç	2	0,8
Emzirme sıklığı	Bebek ne zaman isterse	45	18,1
	Her yarım saatte bir	85	34,3
	Her bir saatte	55	22,2
	Her iki saatte	49	19,8
	Her üç saatte	12	4,8
	Hiç	2	0,8
Beslenme türü	Anne sütü	118	47,6
	Anne sütü ve formül mama	130	52,4
Formül mama verilme nedeni	Verilmiyor	118	47,6
	Doymadığı için	38	15,3
	Anne sütü az geldiği için	63	25,4
	Sarılık nedeniyle	8	3,2
	Diğer	21	8,5
Anne sütü ne zamana kadar verilir?	Devamlı	25	10,1
	1 yaşına kadar	46	18,5
	2 yaşına kadar	116	46,8
	2,5 yaşına kadar	8	3,2
	3 yaşına kadar	34	13,7
	Bilmiyorum	19	7,7
Emzirme eğitimi alma	Evet	156	62,9
	Hayır	92	37,1

TARTIŞMA

Dünya genelinde emzirmenin yetersizliği, mama kullanımının ve ek beslenmeye erken başlamanın oldukça yaygın olduğu bildirilmiştir.^[3] İlk altı ayda yalnızca anne sütü alma oranı %1-89 aralığında çok değişiklik gösterse de dünya ortalaması ne yazık ki %38 seviyelerine inmiştir.^[3,17] Türkiye Nüfus ve Sağlık Anketi (TNSA) 2013 verilerinde ilk iki ay sadece anne sütü alan bebek oranı %57,9 olup bu oran giderek azalmakta, 4-5 aylık bebeklerde %9,5'e, 6-9 aylık bebeklerde ise %2,4'e kadar düşmektedir.^[7] Çalışmamızda da sadece anne sütü ile besleme %46,8 oranında olup annelerin yarısından fazlası kendi sütünün az olması nedeniyle mama takviyesi yaptığını belirtti. Annelerin, kolostrum gibi değerli bir süte sahip olmalarına rağmen doğum sonrası mama takviyesi yapmaları kaygı vericidir. Anneler bebeklerini ilk olarak doğum sonrası birinci saat içinde emzirdiklerini %87,9 oranında belirtti. Çakmak ve ark. yaptığı yakın zamanlı çalışmada ilk bir saat içinde emzirme %75 oranındaydı.^[18] TNSA 2013 sonuçlarına göre Türkiye'de bebeklerin %50'sinin ilk bir saat içinde emzirildiği söylenmektedir. Anne sütünün önemini anlaşılması ile hastanelerin bebek dostu olması ve bebeği hemen emzirme yönünde yaklaşımın olmasının bu duruma olumlu etki ettiğini düşünmekteyiz.

Buna rağmen bebeğine emzik veren veya vermeyi planlayan anne oranı da oldukça yüksekti. Uğurlu ve ark. yaptığı çalışmada emzik kullanımı ile anne sütü alımı arasında anlamlı bir farklılığın olduğu emzik kullananların daha az anne sütü ile beslendiği belirlenmiştir.^[19] Howard ve ark.'nın Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptığı çalışmada emzik ve biberon kullanımının anne sütü alımını olumsuz etkileyerek azalttığını ve anne sütü alan bebeklerde bunlardan uzak durulması gerektiği vurgulanmıştır.^[20] Ülkemizde bebek her ağladığında emzik verme anlayışının yaygın bir uygulama olması nedeniyle anneler bu konuda bilinçlendirilmelidir.

Sezaryen doğum yapan annelerin normal spontan vajinal yolla doğum yapan annelere göre emzirmede destek ve yardım ihtiyacının daha fazla olduğu gösterilmiş olup çalışmamızda sezaryen doğum oranı fazla olmakla birlikte emzirme öz yeterliliği açısından anlamlı farklılık yoktu. Aydın ve Aba yaptıkları çalışmada da doğum şekli ve emzirme öz yeterliliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir.^[21]

Tablo 2. Emzirme öz yeterlik ölçeği puanlarının katılımcı özelliklerine göre karşılaştırılması

Değişken	Kategori	Ort. ± SS	F	p
Emzirme eğitimi alma	Evet	53,81 ± 6,81	7,146	0,008
	Hayır	52,56 ± 6,64		
Eğitim durumu	Okuryazar	40,66 ± 6,42 ^a	35,302	<0,001
	İlkokul	47,89 ± 4,80 ^b		
	Ortaokul	51,82 ± 5,35 ^b		
	Lise	54,78 ± 6,35 ^b		
	Üniversite	59,92 ± 4,35 ^c		
Gelir düzeyi	Düşük	50,78 ± 6,54 ^a	24,382	<0,001
	Orta	55,40 ± 6,35 ^b		
	Yüksek	58,15 ± 5,13 ^b		
Bebğin cinsiyeti	Kız	52,94 ± 6,78	5,007	0,026
	Erkek	54,97 ± 7,34		
Doğum şekli	Normal doğum	53,94 ± 7,23	0,360	0,850
	Sezaryen doğum	54,12 ± 7,10		
Aile yapısı	Çekirdek aile	53,60 ± 7,55	5,554	0,025
	Geniş aile	56,42 ± 3,58		
İstihdam durumu	Çalışan	55,31 ± 7,19	1,712	0,188
	Ev hanımı	53,75 ± 7,13		
Takipli gebelik	Evet	53,50 ± 7,18	1,912	0,174
	Hayır	55,21 ± 5,35		
Sorunlu gebelik	Evet	54,50 ± 7,19	0,130	0,741
	Hayır	53,99 ± 7,16		
Planlı gebelik	Evet	53,48 ± 6,82	1,602	0,207
	Hayır	54,63 ± 7,47		

Ort=ortalama; SS=standart sapma

^{a-c} Benzer harfe sahip değerler arasında istatistiksel olarak fark yoktur.

Erkek bebek doğurmak ataerkil toplumumuz için günümüzde de önemli bir faktördür. Koyuncu ve Taşhan'ın yaptıkları çalışmada toplum içinde kadının statüsü ile doğrudan ilişkili olarak kız bebeğe kıyasla erkek bebeğe daha yüksek değer verilmektedir.^[22] Bu durum erkek bebek sahibi olan annelerin öz yeterliliğinin daha yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Geniş ailede yaşayan annelerin öz yeterlilik puanı daha yüksek olup bilgi ve tecrübe daha fazla yaşça büyük aile büyüklerinin olması kendini daha güvende hissetmeyi sağlayabilir. Anne sütü öğrenim durumuna göre, anne sütü ve emzirme bilgi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış; öğrenim seviyesi yüksek olan annelerin öz yeterlilik seviyeleri de yüksek bulunmuştur. Güncel bir sistematik veri incelemesinde doğum öncesi bakım sırasında emzirme eğitim programlarına katılan anneler arasında emzirme alımında, emzirme bilgisinde, emzirmeye yönelik olumlu tutumda artış ve annenin emzirme öz yeterliliğinde artış olduğunu gösterdi.^[23] Doğum öncesinde emzirme eğitimine önem verilmesi gelecek nesillerin anne sütü ile uygun beslenmesi için önemli bir adımdır.

Annelerin emzirme öz yeterliliğine eğitimin etkisi bir çalışmada etkisiz, başka bir çalışmada pozitif etkili olarak belirlenmiştir.^[24,25] Çalışmamızda annelerin eğitim düzeyi ile emzirme öz yeterlilikleri de artmaktaydı. İspanya'da yapılan 40 yıllık bir çalışmada da eğitim arttıkça emzirme oranlarının arttığı gösterilmiştir.^[26] Daha bilinçli daha bilgili anne olmak bebeklerini büyütürken emzirme konusunda olumlu etki etmektedir.

Gelir durumu artmasıyla emzirme öz yeterliliği de artmaktaydı. Gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde gelir durumunun düşük olmasının annenin bebeğini emzirmesinde olumsuz etkilediği gösterilmiştir.^[27,28]

Çalışmamızda annenin doğum şekli, gebelikte sorun yaşamış olmak emzirme öz yeterliliğine etkide bulunmadı. Yapılan başka çalışmalarda normal doğum yapmak ile çalışan anne olmak pozitif etkide bulunmuştur.^[29]

Kısıtlılıklar

Bu çalışma, tek merkezli gerçekleştirilmiş olması sebebiyle sınırlı sonuçlar içerdiğinden, tüm topluma genellenemez. Anket çalışması olması nedeniyle yanlı

cevaplar olabilir. Bu çalışmanın çok sayıda hastane ve anne sayısı ile genişletilerek tekrarlanması ile bilimsel geçerliliğinin artacağına inanmaktayız.

SONUÇ

Bu bilgilerin ışığında prenatal dönemden başlayarak, tüm gebelere bireysel farklılıkları gözetilerek anne sütü ve bebek beslenmesi konusunda bilgi verilmesi, doğum sonu dönemde emzirme açısından anneler desteklenerek emzirmenin teşviki gelecek nesiller açısından önem arz etmektedir. Bu noktada gebe takiplerini düzenli olarak yapan, doğum sonrası bebekleri yakından takip eden aile hekimlerinin doğum öncesi verdiği emzirme eğitimi, kendine güvenen anneler ve sağlıklı bebeklerin gelişimi açısından en temel yaklaşımdır.

Emzirme problemlerini çözerek emzirmenin başarılı olması için annelerin emzirmeye ilgilerinin ve motivasyonlarının artmasının yani öz yeterliliklerinin yüksek olmasının önemi bu çalışma ile gösterilmiştir. Emzirme konusunda bilgilendirilmiş ve emzirmeye olumlu yaklaşan anneler, emzirmeyi başlatma ve daha uzun süre devam ettirme eğilimindedir. Bulgular, doğum öncesi emzirme eğitimi ile doğum sonrası emzirme oranının artması arasında doğrusal bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tüm çalışmalarda yüksek düzeyde olumlu emzirme sonuçları bulunması, doğum öncesi emzirme eğitimine bağlanabilir.

Teşekkür

Çalışmada yardımları veya destekleri için tüm hastalarımıza ve hasta yakınlarına ve hastanemiz sağlık çalışanlarına teşekkür ederiz.

Etik Kurul Onayı: Samsun Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay alındı (24.08.2022 - 2022/6/3).

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Ethics Committee Approval: The study was approved by the Samsun University Non-invasive Clinical Research Ethics Committee (24.08.2022 - 2022/6/3).

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

KAYNAKÇA

1. Ballard O, Morrow AL. Human milk composition: nutrients and bioactive factors. *Pediatr Clin North Am.* 2013;60(1):49-74.
2. Dennis CL. The breastfeeding self-efficacy scale: psychometric assessment of the short form. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs.* 2003;32(6):734-44.
3. Çaylan N, Kılıç M, Kayhan Tetik B, Armut C, Tezel B. Breastfeeding Promotion and Baby-Friendly Health Facilities in Turkey: A Systematic Approach to Scale up the Program. *Ankara Med J.* 2019;19(1):32-40.
4. Labbok MH. Effects of breastfeeding on the mother. *Pediatr Clin North Am.* 2001;48(1):143-58.
5. Rollins NC, Bhandari N, Hajeebhoy N, et al; Lancet Breastfeeding Series Group. Why invest, and what it will take to improve breastfeeding practices? *Lancet.* 2016;387(10017):491-504.
6. Kurtbeyoglu E, Caferoğlu Z. Annelerin Bebek Beslenmesi Tutumları ve İlişkili Faktörler. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi.* 2023;8(3):925-32.
7. Hacettepe University Institute of Population Studies. 2018 Turkey Demographic and Health Survey. Hacettepe University Institute of Population Studies, T.R. Presidency of Turkey Directorate of Strategy and Budget and TÜBİTAK, Ankara, Turkey; 2019.
8. Khasawneh W, Kheirallah K, Mazin M, Abdunabi S. Knowledge, attitude, motivation and planning of breastfeeding: a cross-sectional study among Jordanian women. *Int Breastfeed J.* 2020;15(1):60.
9. Ayton JE, Tesch L, Hansen E. Women's experiences of ceasing to breastfeed: Australian qualitative study. *BMJ Open.* 2019;9(5):e026234.
10. Binns C, Lee M, Low WY. The Long-Term Public Health Benefits of Breastfeeding. *Asia Pac J Public Health.* 2016;28(1):7-14.
11. Kaner G, Calik G, Yurtdas G, Halicioğlu Baltalı O. Evaluation of the Traditional Practices of Breastfeeding, Complementary Feeding and Increasing Breast Milk in Mothers with 0-24 Month-Old Infants. *Rev Esp Nutr Hum Diet.* 2022;26(Suppl. 2):13-9.
12. Dennis CL, Faux S. Development and psychometric testing of the Breastfeeding Self-Efficacy Scale. *Res Nurs Health.* 1999;22(5):399-409.
13. Aluş Tokat M, Okumuş H, Dennis CL. Translation and psychometric assessment of the Breast-feeding Self-Efficacy Scale-Short Form among pregnant and postnatal women in Turkey. *Midwifery.* 2010;26(1):101-8.
14. Aluş Tokat M, Okumuş H. Emzirme Emzirme Öz-Yeterlilik Algısını Güçlendirmeye Temelli Antenatal Eğitimin Emzirme Öz-Yeterlilik Algısına ve Emzirme Başarısına Etkisi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma.* 2013;10(1):21-9.
15. Gianni ML, Bettinelli ME, Manfra P, et al. Breastfeeding Difficulties and Risk for Early Breastfeeding Cessation. *Nutrients.* 2019;11(10):2266.
16. Yang X, Gao LL, Ip WY, Sally Chan WC. Predictors of breast feeding self-efficacy in the immediate postpartum period: A cross-sectional study. *Midwifery.* 2016;41:1-8.

17. Heymann J, Raub A, Earle A. Breastfeeding policy: a globally comparative analysis. *Bull World Health Organ.* 2013;91(6):398-406.
18. Çakmak S, Demirel Dengi AS. Postpartum evaluation of the mothers' knowledge about breastfeeding and the importance of breast milk. *Türk Aile Hek Derg.* 2019;23(1):9-19.
19. Uğurlu ES, Çakal MM, Aşar A. Annelerin 0-1 Yaş Arası Bebeklerinde Emzik Kullanma Durumları. *ACU Sağlık Bil Derg.* 2017(1):10-5.
20. Howard CR, Howard FM, Lanphear B, et al. Randomized clinical trial of pacifier use and bottle-feeding or cupfeeding and their effect on breastfeeding. *Pediatrics.* 2003;111(3):511-8.
21. Aydın D, Aba YA. The relationship between mothers' health literacy levels and breastfeeding self-efficacy perceptions. *DEUHFED.* 2019;12(1):31-9.
22. Boybay Koyuncu S, Timur Taşhan S. The relationship between the gender of newborn babies and weight gained during pregnancy, mode of delivery and some parameters for newborn. *Journal of Human Sciences.* 2017;14(3):2364-73.
23. Kehinde J, O'Donnell C, Grealish A. The effectiveness of prenatal breastfeeding education on breastfeeding uptake postpartum: A systematic review. *Midwifery.* 2023;118:103579.
24. Topuz Ş, Duman NB, Uysal GK, Öcalan D. Breastfeeding self-efficacy and related factors during early postpartum period. *Universa Medicina.* 2021;40(3):216-25.
25. Ergezen Y, Efe E, Çalışkan F, Dikmen Ş. The Relationship between Mothers' Breastfeeding Self-Efficacy Perceptions and Breastfeeding Success in Postpartum Period. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi.* 2021;14(3):217-23.
26. Colodro-Conde L, Sánchez-Romera JF, Tornero-Gómez MJ, Pérez-Riquelme F, Polo-Tomás M, Ordoñana JR. Relationship between level of education and breastfeeding duration depends on social context: breastfeeding trends over a 40-year period in Spain. *J Hum Lact.* 2011;27(3):272-8.
27. Hornsby PP, Gurka KK, Conaway MR, Kellams AL. Reasons for Early Cessation of Breastfeeding Among Women with Low Income. *Breastfeed Med.* 2019;14(6):375-81.
28. Habtewold TD, Mohammed SH, Endalamaw A, et al. Higher educational and economic status are key factors for the timely initiation of breastfeeding in Ethiopia: A review and meta-analysis. *Acta Paediatr.* 2020;109(11):2208-18.
29. Brockway M, Benzies K, Hayden KA. Interventions to Improve Breastfeeding Self-Efficacy and Resultant Breastfeeding Rates: A Systematic Review and Meta-Analysis. *J Hum Lact.* 2017;33(3):486-499.